

L'ESTUDI DIAGNÒSTIC PER A ARXIUS D'IMATGES

*Josep Pérez Pena, llicenciat en Belles Arts (Imatge)
Tècnic en preservació de fotografies*

La gestió d'un fons massiu d'imatges sense tenir informació sobre la quantificació aproximada del que conté i sobre l'estat de conservació en què es troba pot plantejar serioses dificultats per a iniciar-hi qualsevol tasca, i fer malbé els esforços i diners que hi puguem invertir. És en aquests casos quan un estudi de la mena del que aquí es presenta pot permetre'ns emprendre la feina d'atendre l'arxiu.

L'estudi diagnòstic és un informe elaborat a partir d'un treball de camp on es recullen dades sobre la quantitat d'objectes continguts en un arxiu fotogràfic, el seu estat de conservació i les condicions en què es guarda. Serveix per establir un coneixement general dels conjunts que es guarden a l'arxiu. Conté recomanacions sobre les intervencions bàsiques o més urgents que requereixen els fons i informacions sobre les condicions mínimes de precaució que cal respectar en el treball quotidià amb els diferents tipus d'objectes fotogràfics custodiats. És útil també com a eina de presentació de les característiques i necessitats de l'arxiu en instàncies superiors que hagin de prendre decisions sobre dotació i gestió.

Suposa una aportació de dades que tenen a veure amb la condició física dels artefactes fotogràfics. Això pot enriquir les dades de catalogació i alhora, com ja hem dit, permet la planificació de la preservació de l'arxiu. En això darrer és cabdal el coneixement de les directrius de la institució sobre la gestió de l'arxiu i la informació sobre la disponibilitat de diners (Reilly, 1986). L'estudi ha de ser producte d'un treball específic per a un arxiu concret. Caldria evitar la generalització en recomanar tractaments, i especialment proscriure qualsevol automatisme en la seva realització.

Hauríem de fugir d'emetre judicis alarmistes. És ben normal trobar conjunts d'exemplars en un estat deplorable i de difícil recuperació, però sovint la majoria dels conjunts podrien ser atesos i preservats. Per això es poden fer moltes recomanacions, però si volem ser realistes amb el que permeti la dotació econòmica destinada a tenir cura dels materials, cal optimitzar els esforços a partir de les directrius marcades per la política de l'arxiu. Aquesta forma d'actuació, entesa com a oposada a una pretensió poc realista de cuidar global i immediatament un fons de grans dimensions és l'únic que pot possibilitar una correcta i acurada conservació dels objectes (Kurtz, 1995).

1. Metodologia

1.1. El treball de camp

El primer pas a realitzar és un treball de camp als dipòsits i altres instal·lacions de l'arxiu, on recollirem dades sobre les característiques dels materials. Això comprèn la seva identificació i una valoració sobre la forma en què han estat afectats pels deterioraments (veure Hendriks, 1984, i Leary, 1985).

Aquesta part es realitza mitjançant la revisió d'un percentatge dels exemplars. Cal potenciar la disminució del marge d'error que pogués provocar l'estudi d'un tant per cent necessàriament baix amb el contrast de les dades per comparació, amb quantitats elevades d'artefactes on la qualificació s'efectua de forma molt més ràpida. Si unim a això la recerca d'altres informacions perifèriques, com ara l'explotació de dades aportades pels materials procedents dels estudis dels diferents autors (dietaris, informació comercial sobre els materials,

etc.) (Kurtz, 1995); o també les entrevistes amb persones que haguessin treballat en intervencions anteriors als mateixos fons, podrem oferir uns resultats que l'experiència mostra com a suficientment vàlids.

Paral·lelament cal recollir dades sobre la forma en què es troba guardat el fons. Així s'observen des de les constants climàtiques de l'espai de dipòsit i el material que el mobla, la seva situació i els elements de risc potencial fins l'estat i qualitat dels materials de protecció íntima que es troben en contacte amb les fotografies.

És necessari revisar també les rutines de treball i intentar la detecció i correcció dels hàbits que puguin afectar negativament els materials. Tota aquesta feina es du a terme observant una estreta relació amb el que particularment presenta cada arxiu. De vegades cal enginyar solucions de recull de dades per a permetre l'atenció a fons excepcionalment massius (Lary, 1985) o establir moltes diferents formes d'oferir les dades finals de l'informe. Aquestes característiques també determinen el temps i l'ampliació del recull de dades de cada conjunt en funció de les valoracions que l'arxiu fa de cada fons o col·lecció.

Al llarg del treball de camp s'actua de forma acurada per evitar qualsevol alteració en l'ordre dels exemplars. Es preveu tot el necessari per evitar causar danys i les diferents anàlisis es realitzen sempre proscrivint qualsevol mena d'assaig destructiu.

1.2. L'informe

A partir del treball de camp s'elabora un informe final. Aquest ha de ser una eina entenedora que acosti els coneixements bàsics de preservació als tècnics i també als responsables polítics. Així, haurà de contenir explicacions per a iniciar els receptors en qualsevol qüestió tècnica o terminològica que pogués afectar la comprensió de les dades (Fuentes, 1994). Cal raonar les recomanacions i explicar cada nou element aportat des del llenguatge o les consideracions de la preservació fotogràfica.

Finalment, l'estudi hauria d'incorporar dades per establir contactes amb d'altres especialistes en preservació o conservació fotogràfica. Això facilita un directori de personal a qui recórrer pels encàrrecs i intervencions especialitzades de restauració o en el cas que es produïssin urgències.

2. Un exemple d'aplicació: l'estudi diagnòstic sobre l'Arxiu d'Imatges de l'Ajuntament de Girona

Aquesta intervenció realitzada el juliol de 1995 s'inicià amb un treball de camp, efectuat per una sola persona, que va durar sis dies. En aquest termini s'analitzaren dades referents a uns dos milers d'objectes fotogràfics, les quals recollien la seva identificació, format, contingut icònic i deterioraments que presentaven. L'anàlisi s'extengué en comparacions efectuades a quantitats extenses dins cada conjunt coherent. En l'intent d'acumular el màxim d'informació en un temps relativament curt es dissenyaren taules de control específiques i s'emprà la codificació de dades.

Paral·lelament s'establiren controls regulars en diferents zones dels dipòsits per oferir un estudi de les seves constants de temperatura i humitat, s'estudià l'acondicionament dels espais i els materials usats en mobiliari, emmagatzematge i protecció íntima dels materials.

Es recolliren dades en entrevistes amb persones que havien treballat en intervencions anteriors (difusió, ordenació i reubicacions del fons) i amb responsables de l'arxiu. També s'inventariaren parcialment i s'estudiaren les mostres amb informació tècnica d'època i la documentació escrita provinents dels estudis dels fotògrafs autors dels fons. Amb les dades

recollides es passà a la redacció d'un informe que s'entregà en el termini d'un mes. Aquest oferia conclusions ordenades segons un esquema topogràfic dels dipòsits, que permetés la identificació de cada conjunt. A les dades tècniques afegia, quan els fons ho requerien, avaluacions sobre l'excepcionalitat o l'interès d'algunes de les parts, dades sobre característiques i necessitats detallades d'alguns dels materials a partir de la seva identificació, informacions de caire general sobre preservació, explicacions de cadascun dels criteris dels deterioraments físics, químics i biològics i promptuaris puntuals de recomanacions sobre condicions i tracte per al treball diari. La intervenció constituï, a més, una ocasió per a contrastar diferents punts de vista.

3. Conclusions

Amb l'estudi diagnòstic, els arxius obtenen dades d'anàlisi de les seves instal·lacions i contingut, i recomanacions sobre les intervencions que calen per a la preservació, mitjançant una eina de cost relativament baix, bastida en un temps relativament curt.

Això permet l'eradicació de riscos per als materials en el treball diari i preveu un ordre d'operacions per al futur. Respecte a aquestes, facilita la defensa de les prioritats davant les instàncies polítiques.

Aquesta mena de treballs plantegen un inici per assolir la contenció del deteriorament en un fons massiu, però cal pensar en d'altres operacions a partir de la primera anàlisi, per tal de plantejar una política de preservació correcta. Molts cops és necessari aprofundir el coneixement de determinades parts de l'arxiu per recomanar-ne el tractament. Moltes intervencions precisen d'analítiques prèvies i la direcció d'un restaurador especialitzat.

BIBLIOGRAFIA

FUENTES DE CÍA, Ángel (1994), «El legado de Juan Mora Insa» a *Juan Mora Insa, archivo fotográfico de arte aragonés*, Saragossa, pàg. 11-15.

HENDRIKS, Klaus B. (1984), *Preservación y restauración de materiales fotográficos en archivos y bibliotecas: un estudio del RAMP con directrices*, París.

KURTZ, Gerardo (1995), «Técnicas y materiales utilizados en la obtención de imágenes fotográficas» a *II Jornadas archivísticas sobre la fotografía como fuente de información*, Huelva, pàg. 43-100.

LEARY, William H. (1985), *La evaluación de las fotografías de archivo: un estudio del RAMP con directrices*, París.

REILLY, James M. (1986), *Care and Identification of 19th. Century Photographic Prints*, Rochester.